

2. Дубровская С. В. Система упражнений по развитию навыков аудирования на иностранном языке // Система упражнений при обучении иностранным языкам. – Пермь, 1990. – С. 113-118.
3. Кукліна А. О. Оволодіння основними інтонаційними моделями англійського мовлення у мовному вузі // Методика викладання іноземних мов. – К.: Радян. школа, 1983. – Вип. 12. – С. 62-66.
4. Метьолкіна О. Б. Методичні рекомендації щодо організації індивідуалізованого навчання аудіювання на підготовчому етапі школи з поглибленим вивченням англійської мови. – К.: Київськ.держ.лінгвіст.ун-т, 1994. – 65с.
5. Путрова М. Д., Славинская Л. Н. Система упражнений для развития умений аудирования в условиях профессионально-ориентированного обучения иностранным языкам в технических вузах // Система упражнений при обучении иностранным языкам. – Пермь, 1990. – С. 106-112.
6. Рознюк В. К. Психологический подход к обучению иностранному языку // Иностраный язык для специалистов. Психологические, методические, лингвистические аспекты. – М.: Наука, 1990. – С. 11-26.

УДК 371.13

Л.Б. Кудас

СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ЯК ОБ'ЄКТ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті розглядається стан проблеми становлення системи професійної підготовки вчителів як об'єкту історико-педагогічного дослідження. Підготовка майбутніх вчителів на кожному етапі розвитку суспільства є актуальною для вивчення та осмислення.

The article deals with the problem of system of vocational training of teachers as the object of the historical-pedagogical research. The preparation of future teachers at every stage of society development is relevant for study.

Підготовка майбутніх учителів на кожному етапі розвитку суспільства є актуальною для вивчення та осмислення. Сучасні гуманістичні пріоритети вищої педагогічної освіти потребують розвитку суб'єктивності майбутніх педагогів, їх самостійності, активності, творчості, відповідальності за власний професійний розвиток.

Державні документи з питань освіти: “Державна національна програма “Освіта”. Україна XXI століття”, Національна доктрина розвитку освіти в Україні, закони Про вищу освіту, Про середню освіту тощо передбачають ґрунтовне реформування освітньої системи з метою її інтегрування у світовий і європейський науково-освітній простір, що висуває перед країною завдання стосовно виведення вітчизняної системи освіти на рівень розвинутих країн Європи і світу. Для реалізації означеної мети необхідне ретельне вивчення історії та перспектив розвитку освіти. Адже саме через неї реалізується політика у створенні інтелектуального, духовного потенціалу нації, розвитку науки і техніки, збереженні і примноженні культурної спадщини народу.

Реалізація положень програмних документів у галузі освіти передбачає посилення ролі вчителя як вихователя і наставника підростаючого покоління. Сучасний стан розвитку суспільства вимагає від педагога не лише уміння передати учням власні знання і досвід, а й навчити їх самостійно мислити та орієнтуватися у навколишньому світі.

Щоб визначити напрями, зміст, методи і форми професійно-педагогічної підготовки вчителів та привести у відповідність до вимог сьогодення, необхідно звернутися до історико-педагогічного аналізу наявного теоретичного і практичного досвіду в цій галузі, що й обумовлює мету нашої публікації.

Виробленню науково обґрунтованих підходів до розв'язання цих питань сприяє звернення до багатой вітчизняної історико-педагогічної спадщини, вивчення цінних

здобутків, накопичених у системі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Необхідність якісного поліпшення професійної підготовки вчителів пояснює інтерес широкого кола вітчизняних і зарубіжних дослідників до зазначеної проблематики, тому не дивно, що протягом всього періоду функціонування вищої педагогічної школи з'являлися чисельні наукові дослідження, присвячені зазначеному питанню.

Аналіз літературних джерел засвідчує велику увагу сучасних дослідників до різних аспектів професійної підготовки вчителя. З питань становлення педагогічної освіти й підготовки педагогічних кадрів в Україні є ціла низка узагальнюючих наукових праць за редакцією А.Алексюка, Л.Вовк, С.Гончаренка, О.Глузмана, Д.Коржова, В.Майбороди, О.Сухомлинської, М.Ярмаченка. Вагомими історико-педагогічними дослідженнями розвитку вітчизняної системи професійної підготовки вчителя є праці Н.Дем'яненко, М.Євтуха, С.Крисяка, Н.Матвійчук, С.Нікітчиної, В.Прокопчук, В.Сагарди та ін.

Питання філософії та педагогічної освіти висвітлено в працях В.Андрущенка, О.Глузмана, С.Гончаренка, І.Зязюна, В.Кременя, В.Лугового та ін. Професійну підготовку в системі вищої освіти досліджували О.Абдулліна, А.Алексюк, О.Дубасенюк, О.Пехота, О.Піскунов, О.Семенов, В.Сластьонін. Ґрунтовний аналіз проблеми формування та розвитку професійної майстерності, творчості вчителя здійснено в дослідженнях Є.Барбіної, В.Семиченко, С.Сисоевої та ін. Важливим внеском в історію педагогіки є аналіз історичного досвіду України в галузі підготовки вчителя в системі вищої освіти. Особливої уваги заслуговують праці Л.Вовк, Н.Дем'яненко, С.Золотухіної, В.Майбороди, С.Нікітчиної, Ф.Паначина, О.Сухомлинської, М.Ярмаченка та ін. Окремим аспектам підготовки вчителів в Україні в кінці XIX – на початку XX ст. присвячені наукові розвідки К.Авраменко, М.Барної, Ю.Болотіна, І.Важинського, В.Вишківської, М.Донченка, Л.Задорожної, Л.Кацової, Г.Кловак, В.Ковальчука, О.Лавріненка, Н.Матвійчук, М.Окси, Є.Степановича, Л.Тимчук та ін.

Питанням естетичного виховання, естетичної підготовки, формуванню естетичної культури вчителів як складників системи професійної підготовки педагогічних кадрів присвячені наукові роботи ряду дослідників (В.Афонін, Л.Бабиц, М.Веселовська, Р.Дзвінка, І.Зязюн, Н.Кіященко, Н.Лейзеров, О.Кременцова, В.Кудін, З.Третьякова, Г.Шевченко, О.Щолокова та ін.); професійно-педагогічна підготовка вчителів на педагогічних курсах (О.Іванов, Л.Сігаєва, Н.Філіпова, П.Худомінський та ін.); процес становлення та розвитку педагогічних курсів на території Російської Імперії наприкінці XIX – початку XX ст. (А.Вежлев, О.Полуказакіна та ін.); робота педагогічних курсів кінця XIX – початку XX ст. в контексті різних освітянських проблем (В.Борисенко, С.Золотухіна, Л.Корж, Т.Кравченко, В.Курченко, О.Попова, І.Сучков та ін.); питання підготовки вчительських кадрів у 20-30-ті рр. XX ст. (Н.Дічек, І.Кліцаков, О.Лавріненко, Н.Лещенко, В.Масненко, Н.Матвійчук, І.Шаров).

Суттєвий науковий доробок у вивченні проблем історії розвитку вищих педагогічних закладів України, підготовці вчительських кадрів у них присвячені дослідження А.Бойко, Н.Гузій, Н.Дем'яненко, М.Євтуха, М.Гриценко, Є.Коваленко, І.Лікарчука, В.Лозової, В.Майбороди, Р.Хмельюк, М.Ярмаченка та інших.

Окремим аспектам історії освіти та шкільництва, підготовки вчителів в Україні в другій половині XIX – на початку XX ст. присвячені дисертаційні дослідження Г.Кловак "Тенеза підготовки майбутнього вчителя до дослідницької педагогічної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах України (кінець XIX – XX ст.)", Т.Слободянюк "Становлення та розвиток професійної підготовки фахівців з дошкільного виховання (кінець XIX – початок XX ст.)", Т.Стоян "Університетська освіта в Україні у II половині XIX ст.", Л.Задорожної "Ідеї педагогічної майстерності в діяльності Глухівського учительського інституту (1874–1917 рр.)". Регіональний аспект теми був розглянутий І.Богінською в дисертаційному дослідженні "Педагогічні кадри Донбасу і політика українізації (1920-30-ті роки)". Проблему підготовки педагогічних кадрів на прикладі окремих закладів детально

висвітлено в монографії Ф.Паначина “Педагогическое образование в России: Историко-педагогические очерки”. Спробу опису змісту та організації підготовки працівників освітніх установ та підготовки до здійснення соціального виховання у навчальних закладах Харківщини в 20-30 роках ХХ століття зроблено у науковому дослідженні “Підготовка працівників освіти на Харківщині у 20-30-ті рр. ХХ століття” О. Попової, В.Лук’янової.

Незважаючи на велику кількість досліджень, присвячених питанням підготовки вчителя до професійної діяльності актуальним залишається пошук ефективних підходів до формування основ професійної підготовки педагогічних працівників нової генерації, діяльність яких не обмежувалася б викладанням свого предмета, а творчих фахівців, здатних здійснювати міждисциплінарні зв’язки, які володіють інноваційними технологіями, усвідомлюють значення професійних знань у контексті соціокультурного простору. Сьогодні значно актуалізується питання підготовки вчителя до професійної діяльності, сутність якої полягає у формуванні людини, здатної до ефективної життєдіяльності в багатонаціональному й полікультурному середовищі, з розвиненим почуттям розуміння й поваги інших культур, умінням жити в мирі й злагоді з людьми різних національностей, рас, вірувань.

Саме ці обставини значною мірою обумовлюють нагальну потребу у вивченні історико-педагогічного досвіду минулих часів для вивчення того позитивного, що може бути використане у створенні якісної системи підготовки педагогічних кадрів України.

На наш погляд, проблема становлення і розвитку системи професійно-педагогічної підготовки вчителів в Україні ще не знайшла свого належного вирішення у вітчизняній педагогічній науці, що обумовлює актуальність обраної нами тематики майбутнього дослідження.

У положеннях Концепції педагогічної освіти України зазначено, що “сучасний розвиток суспільства вимагає подальшого вдосконалення системи підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки педагогічних працівників”, а “педагогічна освіта покликана забезпечувати формування вчителя, який здатний розвивати особистість дитини, зорієнтований на особистісний та професійний саморозвиток і готовий працювати творчо в закладах освіти різного типу” [3: 2]. Особлива значущість професійної педагогічної підготовки обумовлює інтерес науковців до окресленої проблематики, про що свідчать наукові дослідження.

У науковому дослідженні Н.Дем’яненко “Загальнопедагогічна підготовка вчителя в історії вищої школи України (XIX – I чверть ХХ ст.)” здійснено аналіз процесу становлення та розвитку загальнопедагогічної підготовки вчителя в цей період, розкрито її зміст, структуру.

Проблеми професійної підготовки майбутніх педагогів досліджувались в роботі В.Майбороди [5]. Розкриваючи генезис вищої педагогічної освіти в Україні на основі принципу системності, автор проаналізував найістотніші зв’язки між різними компонентами педагогічної освіти: метою, формами, змістом, типами навчальних закладів контингентом студентів і науково-викладацьким персоналом.

Так, Н.Хмель у своєму дисертаційному дослідженні розробила теоретичні основи професійної підготовки вчителя, її організаційно-функціональні аспекти, які визначають технологію вчительської праці, яка безпосередньо пов’язана з особливостями цілісного педагогічного процесу [10].

Вирішення проблеми формування основ професійної майстерності студентів педагогічних інститутів у 70-х роках ХХ ст. пов’язувалось з розробкою і створенням професіограм для вчителя, науковим обґрунтуванням структури педагогічної діяльності, виявленням засобів і можливостей формування у студентів основних педагогічних умінь в навчально-виховному процесі вищої школи. Професіограми, які були розроблені у науковому дослідженні В.Сластьоніна, з врахуванням досвіду педагогічної науки, дали можливість виділити основні аспекти вищезазначеної проблеми [8].

У 80-х роках досліджуються проблеми формування особистості майбутнього вчителя. Одним із основних напрямків дослідження проблеми формування особистості вчителя були

питання професійно-педагогічної спрямованості навчання в педагогічному вузі. В структурі особистості майбутнього педагога важливе місце займає професійна готовність студента до роботи в школі. Цим питанням присвячене дисертаційне дослідження О.Мороза [6].

Теоретичний аналіз наукових праць з проблем готовності до педагогічної діяльності майбутніх педагогів дав змогу Г.Троцько у своєму дослідженні виділити основні її компоненти [10].

На всіх етапах функціонування вищої педагогічної школи проблема підготовки висококваліфікованого учителя-педагога була однією з головних як в плані теоретичному, так і практичному.

Найбільш послідовно і глибоко розкрита проблема готовності до педагогічної діяльності майбутнього учителя в дослідженнях В.Сластьоніна “Формирование личности учителя советской школы в процессе профессиональной подготовки”, Т.Садчикової “Формирование готовности студентов педагогических институтов к решению воспитательных задач в процессе обучения”.

Одним із пріоритетних напрямків у підготовці педагогічних кадрів, на думку А.Ліненко, є удосконалення готовності майбутніх учителів до професійної діяльності [4]. Авторкою зазначено, що якраз в педагогічному вищому навчальному закладі в процесі навчання формуються основи педагогічної майстерності, закладаються основи педагогічної діяльності педагога.

Певні аспекти професійної підготовки майбутніх учителів висвітлені в наукових роботах О.Абдуліної “Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования”, “Педагогическая практика студентов” (навчальний посібник для педагогічних інститутів), А.Алексюка “Модулі до навчального курсу “Педагогіка вищої школи”, І.Зязюна “Краса педагогічної дії”, Г.Балла “Гуманістичні задачі педагогічної діяльності”, Н.Кічук “Формування творчої особистості вчителя” та ін.

Проблему формування професійної майстерності вчителя в теорії педагогіки і практики роботи педагогічного закладу кінця 50-х – початку 80-х років, Л.Кондратенко зазначила, що педагогізація навчально-виховного процесу в вузі має бути основним напрямком у підготовці педагога-майстра [1].

Так, досліджуючи проблему формування професійної майстерності учителя в теорії педагогіки і практики роботи педагогічного закладу, Л.Кондратенко рекомендує глибоко вивчити і запровадити в практику роботи вузів кращий досвід професійної підготовки вчителів у 20-30-х роках [2: 181-182].

Саме цей період був зумовлений суспільно-політичними, соціально-економічними та організаційно-педагогічними змінами в українській державі, виникненням системи соціального виховання дітей, організацією значної кількості дитячих установ, гострою нестачею кадрів для надання соціально-педагогічної допомоги дітям, пошуками нових концепцій, методів та засобів підготовки вчителів, початком уніфікації й стандартизації національної системи освіти в контексті загальносоюзних заходів, відходом від експериментування, установа більшовицького режиму, обмеження творчої свободи особистості та панування партійно-класового й ідеологічного підходів в освіті.

Отже, у вітчизняній педагогічній історіографії недостатньо висвітлено організаційно-методичні умови підготовки вчителя в контексті культурно-освітньої парадигми в 20-30-х рр. ХХ століття, що і обумовило впровадження наукової розвідки цього питання. Реалізуючи означене завдання, зокрема проведення історико-педагогічного аналізу саме цієї проблеми.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кондратенко Л. И. Проблемы формирования педагогического мастерства учителя в теории педагогики и практике работы педагогического вуза и школы (конец 50-х – начало 80-х гг.): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – К., 1988. – 208 с.
2. Кондратенко Л. И. Проблемы формирования педагогического мастерства учителя в теории педагогики и практике работы педагогического вуза и школы (конец 50-х – начало 80-х гг.): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – К., 1988. – С. 181-182.

3. Концепція педагогічної освіти. – К., 1998 – 20 с.
4. Ліненко А. Ф. Педагогічна діяльність і готовність до неї: Монографія ОКФА. – 1995.-80с.
5. Майборода В. К. Вища педагогічна освіта в Україні: історія, досвід, уроки (1917-1985 рр.). – К.: Либідь. – 1992. – 196 с.
6. Мороз А. Г. Профессиональная адаптация выпускника педагогического вуза: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. – К., 1983. – 480 с.
7. Мороз О. Г. Підготовка майбутнього вчителя: зміст та організація. – К.: Правда Ярославичів, 1997. – 166с.
8. Слостенин В. А. Формирование личности учителя советской школы в процессе профессиональной подготовки. – М.: Просвещение, 1976. – 160с.
9. Троцько Г. В. Теоретичні та методичні основи підготовки студентів до виховної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах.: Дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. – Х., 1996. – 421.
10. Хмель Н. Д. Теоретические основы профессиональной подготовки учителя: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. – А. – 1986. – 346 с.

УДК 378.147:81.111

О.І. Літікова

КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВУЗІ МОРСЬКОГО СПРЯМУВАННЯ

У статті відображено своєчасність впровадження комунікативного підходу до навчання англійської мови у морських вузах на сучасному етапі, розглянуто психологічні й фізіологічні аспекти курсантської аудиторії, що обґрунтовують його доцільність.

The article shows timely character of communicative approach implementation into teaching of English language in maritime institutes today, considers psychological and physiological aspects of cadets' audience, which substantiate its expediency.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Навчання англійської мови професійного спрямування у морському вузі має своєю метою не лише вивчення професійно орієнтованої лексики і супутніх граматичних правил, а й засвоєння курсантами суспільного морехідного досвіду і формування уміння ефективно його використовувати у майбутній професійній діяльності.

Для майбутніх фахівців морських спеціальностей спілкування у багатомовному екіпажі має стати однією із складових їх професійної діяльності. Завдяки спілкуванню англійською мовою стане можливим для них організувати свою діяльність, розбудувати план співпраці у колективі, розподілити функції для успішної реалізації поставлених завдань. Саме від того, наскільки успішним буде спілкування, залежатиме рівень адаптації молодого фахівця до умов життя в морі і його самореалізації у праці.

Зв'язок з найважливішими науковими та практичними завданнями. Оскільки питання про входження України до Болонського освітнього простору вирішене на урядовому рівні ще у 2006 році, інтегративні процеси у морських вузах сьогодні мають забезпечити збереження традицій вітчизняної морської освіти та 25-річний досвід роботи у світовому морському просторі, визначений Міжнародною конвенцією ІМО ПДМНВ, а також гарантувати високу якість фундаментальної освіти та всебічного розвитку особистості випускника морського вузу [2].

Аналіз ПДМНВ, основного документу, який регламентує професійні компетенції майбутніх моряків, свідчить, що знання англійської мови та уміння спілкуватися нею мають обслуговувати цілу низку професійних навичок: робота з картами та іншими навігаційними посібниками, розуміння метеорологічної інформації, повідомлення про безпеку й експлуатацію судна, підтримання зв'язку з іншими суднами та береговими станціями,